

N:o 133.

Af herr N. Jönsson i Gammalstorp, om ändring och tillägg uti gällande förordning angående villkoren för tillverkning af bränvin.

Bränvinsbränningen inom landet torde inom kort, för så vidt icke lagstiftningen skyndsamt kommer emellan, komma att öfvergå till storindustrien — hufvudsakligast sockerfabrikerna och pressjästfabrikerna — i stället för att såsom hittills vara en binäring till jordbruket. Att så skaH blifva förhållandet, torde framgå derutaf, att sockerfabriksegarne redan i år äro betänkta på att vid fabrikerna uppföra större brännerier — några äro förut uppförda — för tillverkning af bränvin af melassen, som numera icke med fördel kan exporteras, samt derutaf att bränvinstillverkningen vid pressjästfabrikerna — måhända till följd af allt för lindriga bestämmelser vid fabrikationen — allt mer och mer visat tendens att stiga.

Att storindustriens öfvertagande af bränvinstillverkningen inom landet skall verka skadligt och ruinerande för landets potatisodlare och bränvinsbrännare, ligger i öppen dag. Sockerfabrikernas förut gynsamma ställning torde icke heller vara i behof af att ytterligare gynnas på potatisproducenternas och bränvinsbrännarnes bekostnad. Såsom bevis för rigtigheten af mig nu angifna förhållanden samt behofvet af lagstiftningens skyndsamma mellankomst i nu anförda fall torde jag få hänföra mig till följande citat ur Kristianstads läns kongl. hushållningssällskaps skrifvelse till kongl. landtlandtbruksstyrelsen, hvilken i större eller mindre mån torde ega sin tillämplighet äfven inom andra delar af landet, der potatisodling och bränvinsbränning utöfvas, så lydande:

»Tillverkningen af bränvin här i landet har hittills haft sin hufvudsakliga betydelse såsom en binäring till landtbruket och såsom sådan af statsmagterna varit erkänd och betraktad, ity att densamma bedrifvits icke så mycket i förhoppning på vinst genom försäljning af den tillverkade spriten, som fastmer för erhållande af dranken, hvilken genom sina beståndsdelar, fett- och ägghviteämnen, obestriddligen eger högsta värde såsom kreatursfoder

och derigenom varit ett kraftigt medel till befrämjande af ladugårdsskötselns alla grenar och till framkallande af grödor på svag jord.

Bränvinstillverkningen har härigenom, der den bedrifvits, verkat till höjande af jordens fruktbarhet, hvilket så mycket klarare framträder, som tillverkningen gemenligen bedrifvits i trakter, der den magra och torra jorden, i saknad af den möjlighet till riklig gödning, som genom potatisodling och bränvinstillverkning vinnes, skulle vara ganska ofruktbar och lemna ringa eller ingen inkomst af odlingen.

Bränvinstillverkningens stora betydelse för jordbruket ligger sålunda i öppen dag, likasom att en förändring i tillverkningen derhän, att densamma upphörde att vara en binäring till jordbruket och i stället blefve en fabriksrörelse i stort, helt och hållet skulle omstörta hushållningen i de trakter af landet, der densamma bedrifvits i sammanhang med jordbruk, och blifva ödesdiger för dem, som odla potatis till afsalu.

Emellertid har under den senaste tiden en dylik bränvinstillverkningens tendens att öfvergå till storindustri börjat visa sig, ej blott derigenom, att en allt större myckenhet bränvin tillverkas i sammanhang med pressjästberedningen, utan äfven i ännu högre grad derigenom, att man i sammanhang med vitbetssockertillverkningen börjat vid dylika fabriker anlägga brännerier för att tillgodogöra sig melassen, hvilken numera icke med fördel kan exporteras.

Då bland dessa fabriker, hvilkas antal för hvarje år växer, det ena slaget disponerar öfver ett råmaterial så billigt, att intet annat kan dermed i billighet jemföras, enär råvaruvärdet och tillverkningskostnaden vid användande af melassen uppgå till allenast omkring åtta, högst tio öre för hvarje liter, och det andra slaget åtnjuter den stora fördelen att ega rätt till bränvinstillverkning hela året, samt vinst dessutom erhålles antingen af jästen eller bränvinet eller af bådadera, allt efter konjunkturerna, är det uppenbart, att inga i sammanhang med landtbruk drifna brännerier kunna uthärda konkurrens med nämnda fabriker, utan måste upphöra med tillverkningen eller ombildas till några få i stor skala och utan sammanhang med landtbruk drifna spritfabriker.

Enligt officiella uppgifter tillverkades under tillverkningsåret 1892—1893 öfver 31,000,000 liter bränvin i hela landet, deraf vid åtta pressjästfabriker 6 å 7 millioner liter. Under förutsättning, att den vid pressjästfabrikerna hittills varande tillverkningen af bränvin icke komme att minskas, hvartill ingen tendens förefinnes, utan snarare motsatsen, samt med beräkning att vid i gång varande sockerfabriker årligen kunna tillverkas omkring 11,000,000 liter och derutöfver, hvilket vid jemförelse med den tillverkning, som hittills egt rum vid de sockerfabriker, der brännerier redan anlagts,

ingalunda är en hög siffra, så erhålles en sammanlagd tillverkning vid dessa fabriker af 17- till 18,000,000 liter, motsvarande nära nog två tredjedelar af den här i landet behöfliga myckenhet bränvin.

Med de antydda förhållandena för ögonen är alldeles uppenbart, att allt jordbruk, som nu kunnat bedrivas på lättare jord eller jord af mindre god beskaffenhet och uteslutande haft sin förutsättning i att kunna odla råg och potatis, går sin gifna undergång till mötes, då potatissprit helt enkelt försattes ur stånd att kunna konkurrera med jäst- och melassbränvin. Som en nationell tillbakagång måste det då anses, om jordbruket på redan i och för sig svag jord skall beröfvas sitt existensvilkor.

Man har äfven i andra länder uppmärksammat den fara, som hotar jordbruket genom bränvinstillverkningens öfvergång från att vara en landbrukets binäring till storindustri. Så har man t. ex. i Tyskland sökt reglera förhållandena genom olika beskattning.

Äfven andra sätt att motverka tillverkningens fullständiga uppgående i storindustri äro möjliga, t. ex. höjd skatt för sprittillverkning af majs och melass; inskränkning i pressjästfabrikernas rätt till bränvinstillverkning till allenast den tid af året, då öfriga brännerier ega tillverkningsrätt; nedsättning af maximitillverkningen för hvarje tillverkningsdygn från nuvarande 5,000 till exempelvis 3,000 liter m. fl.»

Det ligger nära till hands, att i de delar af vårt land, der det största antalet af landets potatisbrännerier ligga, och hvarest äfven ordnade jordbruk med mjölk-, kött- och sädesproduktion just genom brännerierna skapats och kunnat existera på lätt jord, man nu med största oro ser den hotande faran.

På grund af hvad jag nu anfört, vågar jag vördsamt anhålla,

att Riksdagen behagade besluta en sådan ändring och tillägg uti nu gällande kongl. förordning angående tillverkning af bränvin, att bränvin, tillverkad af melass, åsattes 10 öre högre skatt på liter 50 procent än bränvin, tillverkad af andra produkter; dels ock att maximitillverkningen vid hvarje bränneri nedsattes från 5,000 till 3,000 liter på dygn.

Stockholm den 26 januari 1895.

Nils Jönsson.

I motionens syfte instämma:

C. J. Jakobson.

Aug. Peterson.

Sv. Arnoldsson.

Ola Persson.

Nils Svensson.